

Olvásóink évtizeden keresztül találkoztak lapunkban, kiadványainkban S. M. (= Sántha Máté) nevével. Fenti elmékedése valószínűleg az utolsó írás, amit tőle közölhetünk a Szolgálatban. Urunk és Teremtőnk 1984. szept. 25-én, Klagenfurtban, magához szólította hű és áldozatos szolgálóját, Dr. Kardos Klárát. Hogy miért választotta magának a Sántha Máté írói nevet, azt nem tudjuk; titkát magával vitte sírjába.

Végrendeletében meghagyta, hogy ne készítsünk róla se gyászjelentést, se nekrológot. Visszavonultan élt és dolgozott Krisztusért, Egyházáért, az emberekért, barátaiért. Mégis úgy látjuk, hogy Isten iránti köteles hálánk ellen vételnék, ha legalább röviden nem közölnénk olvasóinkkal mennyi jóval halmozta el az Úr munkatársunkat és rajta keresztül minket. Nem egészen 15 évet töltött Klagenfurtban, a magyar papok és hívők lelkeségének szolgálatában. Ezalatt, egyéb kiadóknál közölt munkái és lapunkban megjelent cikkei, könyvismertetései, beszámolóí mellett a Szolgálat mellékleteiből 10-et egyedül vagy mások közreműködésével írt illetve szerkesztett, másik 25-öt pedig fordított és sajtó alá rendezett. Találónan mondotta a Vatikáni Rádió szept. 26-i adásában: ő volt a lelke a klagenfurti szerkesztőségnek. — De méltatásunk helyett beszéljen ő maga (első levél részlet) és barátai, ismerősei (a többi szemelvény).

Klagenfurt, 1984. Színváltozás ünnepén. — Kedves Barátaim!

Igaz, második „körlevelem” után eltökéltem, hogy nem írok többet... Most mégis úgy érzem: tartozom azzal, hogy az utóbbi idők néhány élményével fölkeresselek benneteket... 1984. júl. 3-án hirtelen kiderült, hogy a rák hirtelen diffúzzá vált, a tüdőben kiterjedt, a májat is megtámadta, és az agyban egy kis daganat támadt, ami beszédzavarokkal árulta el magát. Utóbbi következményeinek elkerülésére azóta 12 sugarat kaptam, amit jól viseltem és használt is... Természetesen most már minden percben számítani lehet egy döntő attackra... .

Most következik, amit talán érdemes elmondani. — Július 2-a óta a kegyelemnek valóságos zuhatagát kapom, úgyhogy valósággal kézzel tapintom Isten gondviselő szeretetét. Ne holmi „lebegésre” gondoljak. Szolid, egyszerű kegyelmek: apró figyelmességek felülről, sok-sok szeretet és kedvesség, ami környezetemből és leveleitekből árad felém. Hálás köszönet érte... Levelezésem bizony alaposan le kell állítanom, mert egyszerűen nem győzöm... . Ami viszont egyre nagyobb örömmel tölt el: annak tudata, hányan várnak rám odaát! Azok az áldott nagyemberek, akiket életem során ismernem adatott, már mind ott vannak, s azok jórésze is, akikhez egészen szoros kapcsolat fűzött. A viszontlátás előíze csodálatos. Milyen közel van egymáshoz ez a két világ! Ha majd átlépek a Fénybe (előbb persze nyilván letöltvén időm a tisztítóhelyen, ahonnet talán majd sikeresen kiimádkoztok), biztosan továbbra is közel leszek mindegyikőtökhöz! Azon a módon, mint ideleinn, csakhogy hibátlan szépséggel és kiteljesedett szeretettel... .

Kívül-belül mélységes béke tölt el. Bízom benne, hogy ha idővel rosszabbul is lesz, a béke legalább a lélek mélyén megmarad. És szeretném, hogy egész hátralevő életem egyetlen nagy hálaadás legyen. Segítsetek ebben ti is, és tanuljátok meg a saját életemekben is. Amíg az ember egészséges, olyan könnyedén veszti tudomásul, hogy enni és aludni tud, hogy lát, hall, beszél, jár-kei, dolgozik... Aztán lassan megtanulja, hogy mindezért hálálkodjék. Nem is szólva a többi, nagyobb adományról.

Azt szoktam mostanában mondani, hogy a mi szótárunkból hiányzik a „búcsú” szó. Ez talán a fentiekből érthető. Tehát, kedves Barátaim: a boldog, örök viszontlátásra.
Klára

— Klárával 12 éves korunk óta osztálytársak voltunk, ezzel egyidős barátságunk is. Mindig kiváló tanuló volt annak ellenére, hogy körülményei nagyon nehezzé tették munkáját. Különös ember volt már gyermekkorában, aki sok meg nem értéssel és kevés szeretettel találkozott, annak ellenére, hogy rendkívüli képességeit, nagyszerű jellemét mindenki elismerte. Aki őt mélyebben látta, érezhette vágyódását az igazi szeretet után, amit Istenben talált meg. — Hűségesen szolgálta Urát, néha szárnyaló örömmel, máskor kemény elszántsággal. Olyan szolgálatokat tett barátainak, amelyek összehasonlíthatatlanok mások és a mi hozzáállásunkkal. — Nekem a legnagyobb segítséget gyermekeim nevelésében és nehéz, problematikus házasságom tartós elviselésében adta. Kemény viták, sőt küzdelmek jellemezték barátságunk kései szakaszát, ennek ellenére kitartottunk benne. Biztosan én voltam az, aki a nagyobb ajándékot kapta.

— Jó magam már 46 esztendeje ismerem. Együtt hallgattuk a szegedi egyetemen boldog emlékü Sík Sándort. Klára már ott kitűnt kiváló tehetségével. Mindannyian felnéztünk rá. Nagy tehetségét nem rejtette véka alá, kamatoztatta százszorosán. Igazi apostoli munkát végzett. — Klárát nagyon szerettem, úgy örültem, amikor meglátogathattam, felmelegedett a régi barátság. Sajnos, ritkán kerültem le hozzá. De imával támogattuk egymást. Remélem, most már hozzá lehet fordulni, majd közbenjár érettség odafent. — A jó Isten fizesse vissza neki százszorosán, ezerszeresen minden törekvését, fáradozását. Még fél egészséggel is erőltette magát, hogy még sokat termelhessen.

— Most értesültem Klára haláláról. Hihetetlen használható, mindenre kész munkatárs volt. Most a szó legszorosabb értelmében: pótolhatatlan. Nagyszerű nyelvtudása, fordítókézsége páratlan. Soha nem felejttem el, hogy 1951-ben jelentkezett nálam és kijelentette, hogy rendelkezem képességeivel: ő mindenre kész, minden ellenszolgáltatás nélkül. Akkor, sajnos, olyan körülmények voltak, hogy aligha lehetett felhasználni rendkívüli képességeit. De a jó Isten mégis megadta neki, hogy sokat tehetett Isten magyar egyházáért.

— Együtt térdeltünk kilenc éven át a „Gazda” (= Sík Sándor) vasárnapi miséjén, és utána egymást követtük a fogadószobájában egy kis beszélgetésre és gyógyásra. Teljesen mások voltunk és mégis egyek a „Gazda” és az Örök Gazda iránti szeretetben.

— Személyesen nagyon érzem a veszteségét, — mert sok éven át ő volt az, aki a magyarsággal való kapcsolatomban ébrentartotta.

— Szerzeteseket, papokat megszégyenítő odaadással mondogta a zsolozsmáját és végezte — naponta — szentóráját, járta a keresztútjait. Valami szent megszállottsággal kereste a szép kegyhelyeket és ott gyűjtötte a gyertyákat, otthoniakért, halottaiért és minden nagy ügyért. Amikor napi munkája dandárán túl — a munka közben maga főzte egytál ebéd és az egyszerű vacsora után — szobája csendjében, egy szép gyertya lobogó fényénél a breviáriumot mondogta, tudtuk, kikkel van és miért így emlékezik, ha véletlenül rányitottunk.

— Kevésbé ismertem Klárát, mint sokan mások: személyes dolgairól ma sem tudok sokat. Életkorát majd a nekrológból fogom megtudni. De jobban ismertem őt, mint legtöbb munkatársa: Zsoltároskönyv-em befejezésére ő bízott, a korrigálás, kiadás, sajtó alá rendezés oroszlánrészét ő vállalta. Minden teológiai vagy irodalmi művemet őszinte és kemény kritikával bírálta: ha biztos volt a dolgában, akkor hajlíthatatlan, sőt makacs tudott lenni, de keménysége mögött mindig a szolgálat szelleme lakozott, az önmagát nem kímélő, mindig teljeset és teljesen adni vágyó személy odaadása. Munkabírása és munkaszomja példátlan volt, nyelvtudása és stílusérzéke a legmaga-

sabb mércékhez igazodott. Kiadványaimat, főleg verses szövegeimet (műfordításaimat) apró részletekig bírálta, az ilyen — sokszor öt-hat oldalas — levelei tele vannak csattanós „odamondásokkal”, amelyek mindig a lényegre utaltak, sose „udvariaskodtak”.

Mikor rákban megbetegedett, akkor kezdtünk először „egzisztenciális” hangon társalogni: én akkor egy szívoperáció szorongását dolgoztam fel magamban. 1983 júniusában tudtam meg, hogy a rák áttétele helyzetét válságosra fordította. 1984 augusztus 30-án sikerült még Klagenfurtban viszontlátnom, ahol két napon át búcsúztunk: szentmisében, teológiai, lelki és irodalmi eszmecserevel és egy szemléliődő közösség meglátogatásával. Szeptember másodikán két Rilke-verset küldött minden hozzáfűzött levél nélkül. Az egyik annyira az ő sorsát és haldoklását fejezte ki, hogy azon nyomban, a műfordítás „belső kényszerével” lefordítottam és elküldtem neki. Ez volt az utolsó „beszélgetésünk”:

Oltsd ki a szememet: én látlak mégis,
tapaszd be fületem: én mégis hallak,
és láb nélkül is léptem tefeléd vizs
és száj nélkül is esküszóval vallak.
Tépd le karom: beléd kapaszkodom
szívemmel, mely mint kéz feléd kinyúl,
állítsd meg szívem: agyam dobog érted,
s ha lángod agyvelőmbé hull,
én akkor véremen hordozlak téged.

(R. M. Rilke, **A zsolozsmáskönyv**, 5. vers **A zarándoklat könyvéből**)

Igen, agyrák vitte el végülis. Szept. 3-án elesett, járásképtelenné vált és ismét kórházba került. 27-én vettem halálhírét. Addigra már az általa küldött második vers fordítása is kész volt, de csak így „posztumusz” módon tudom neki ajánlani:

Ha egyszer végre teljes csönd lehetne,
s a dolgok kózasága, véletlenje
némulna már s a nevetések hangja
s e zaj, mely érzéseim egyre hajtja
és virrasztásom folyton megzavarja, —
akkor jutnék egy olyan gondolatra,
amely ezermód gondol téged, s megérint,
sőt (egy mosolyra) birtokba vehet,
hogy áradjon át minden élet fölé, mint
egy köszönet.

(R. M. Rilke, Részlet **A zsolozsmáskönyv**-ből)

Az ő életéért is nagy-nagy köszönettel tartozunk.

LEVELEK A MISSZIÓKBÓL

Egészségemmel nem voltam a legjobban a múlt évben, azért elhagytam a mezőgazdasági iskolát, ahol összesen 11 évig voltam. Egy plébániát kaptam. Kb. 9000 ember lakik a városban (pontosan senki sem számolta meg őket) és a vidéken 17 kápolnában szétszórva ugyanannyi. A távolságok nem túlságosan nagyok, a legtávolabbi hely 20 km innét. Ennyi kényelmem soha nem volt még. Van villany, telefon, és aszfaltút megy át a városon, így aztán esőben sem vagyok elzárva teljesen a világtól . . .

P. Gaál Jenő SVD
Coronel Bogado
ITAPUA, Paraguay